

Observatoriulu ese de doue ori in septimana, Mercuria si Sambata.

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu VI.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 98.

— Sibiu, Sambata 10/22 Decembre. —

1883.

Denuntiarile dela Lugosiu.

Faimel respandite prin diariel unguresci si mai pe urma cuventele corespondentelui nostru din Nr. 95 a. c. ca „s'a facutu aratare asupra episcopului romanescu dela Lugosiu atatu la regimulu tierel catu si la curi'a romana pentru diferite delictel canonicel si ca s'a ordinatu cercetare in caus'a acesta,“ acelea faime si aceste cuvente au desteptatu in publicu nu numai o curiositate simpla ci unu adevratu interesu bine intielesu din punctu-de vedere alu solidaritatel comune, care altmintrea ar fi si ar remanea numai o vorba gola. Trebuie se scimu unii de altii, la care ce ni se intempla in vieti'a publica si pentru ce; se scimu si se aflamu cu atatu mai virtosu, cu catu este mai incurcatu labirintulu de calumnii si minciuni propagatel neincetatu mai virtosu prin press'a vrasmasiesca in contra poporulu intregu si in contra particulariloru.

Publiculu intraba in acesta, ca si in alte casuri analoge, antaiu si inainte de tote: 1. Cine au facutu aratare, adeca cine a denuntiatu pe episcopulu dela Lugosiu. Este acelu cine vreunu acusatoru care a esitu pe faia si care e decisu a da faia cu acusatulu la forulu competente, sau este elu unu denuntiantu spionu miserabilu? Intrebarea pusa cu alternativ'a din urma isi are locu cu atatu mai virtosu, ca astadi denuntiantii facu o classe atatu de numerosa, anume si la romanii, in catu insusi unulu dintre ministrii actuali a disu inainte cu mai bine de doi ani, ca cei mai multi denuntiantii se afla intre romanii, era comitele Hoyos actualu ambasadoru la Paris, pe catu timpu fusese in Bucuresci ca ministru plenipotentel alu Majestatel Sale monarchului nostru, observase unu ministru romanu cu mirare si desgustu, ca atati denuntiantii i se inbuldiescu si isi dau usi'a unii la altii, precum nu i s'a mai intemplantu se vedea asia ceva in nici-o tierra pe unde a servitu in functiuni diplomatice; era apoi cei mai multi dintre acei infami esu cu cate o rogare a loru personala, care in bani, care in vreunu servitiu sau vreunu altu folosu in parte.

2. Publiculu vrea se cunosca si punctele de acusa, cu care este inculpatu numitul episcopulu.

Asupra punctulu 1 noue ne lipsesce ori-ce informatiune; daca inse ne ar fi permisul a combina din trecutulu celu mai de aproape, apoi in acestu unicu casu ar fi prea de ajunsu a sci, ca episcopulu Victoru ori candu a fostu provocatu a se degradá sau de agentu politicu anume la alegeri, sau de magiarisatoriu prin midioloce coercitive, niciodata n'a facutu pe voi'a celoru dela potere, era candu cu alegerea dlui Simonescu de vice-comitel a sprijonitu acea alegere pe faia, nu pentru-ca acelu candidatulu era romanu, ci mai virtosu din cauza ca Simonescu era recunoscutu. ca functionariu nu numai calificatu, cu servitiu de cativa ani, ci si ca forte activu si onestu. Aia dara pentru alegerel generalil care decurgu acuma, episcopulu Victoru trebuia se fia paralisatu intr'unu modu ore-care. Spre acestu scopu s'au inventatu puncte de acusa, unulu mai absurdu decatu altulu.

Din acelea puncte noue ni se comunicara mai alesu doue si adeca: a) ca numitul episcopulu lucra in contra interesselorul bisericeil catolice, „avendu-se bine cu schismaticii (czimboral a schismaticusokkal)“ si ca, lucru mare, de crima capitala! — venindu la episcopulu dintru o comuna neunita (ortodoxa) vreo optu omeni certati cu preotulu loru la cutite, din resbunare catra acela cerusera ca se fia primiti la biserica gr.-cat., episcopulu inse informatu de ajunsu despre starea lucrulu li-au datu respunsu ca: daca nu vine comun'a intraga, este mai bine ca se remana si ei acolo unde sunt, se nu turbare pacea comunei, punendu-le mai virtosu in vedere, ca ei nu voru fi in stare se tna in acea comuna doi preoti, doi invetiatori, doi cantori si doue scole, apoi certel dintre ei desbinati si invrajmasiti nu se voru mai termina niciodata si se voru nasce processe care voru ruina pe ambele parti, precum mai avemu exemple din trecutulu.

Bine se fia intielesu ca, dupace in Ungari'a proselitismu e strinsu opritu prin lege episcopulu nici ca pute se dea acelor omeni unu altu respunsu pe care vrasmasii sei se nu'lu fia potutu explicá de proselitismu.

A dou'a crima capitala ce i se imputa episcopulu Victoru este o minciuna capitala care tine, ca preas. sa ar fi disu romaniloru, ca se nu in-

vetie unguresce, ci numai muscalesce, pentru-ca de acesta limba voru avea trebuintia si ca densulu inca s'a pusu de unu anu de dile cu tota diligenti'a ca se invetie limb'a rusesca.

Noi suntemu aplecati a crede, ca episcopulu Victoru va fi invetiandu si limb'a rusesca sau vreo alta limba slava, intocma ca si alti barbati de conditiunea densulu, cari se ocupa atatu cu literatur'a catu si cu istori'a, ca se tacemu ca membrii familiei nobile Mihali, vechia indigena in comitatulu Marmatiei, au avutu ocaziune de a cunoasca limb'a rutena, sau buna cu cea rusesca, era episcopulu in Banatu, in positiunea sa vine in contactu si cu serbimea. Dara la universitate din Budapest'a nu se invetia limb'a rusesca si slavona vechia?

Alte adeverate „bazaconii,“ cu care mai fu denuntiatu episcopulu, nu merita negrela cu care s'ar scrie. Acum inse ministrulu cultelorulu pote se totu dica ca i-ar parea si lui bine daca acusele ridicate asupra desu numitul episcopulu nu s'ar adeveri, precum nici nu se va intempla; dara, micimea de sufletu cu care s'a cautatu asemenea pretextu de resbunare, va remanea ca o infierare pe numele acusatilorulu lui.

Totu dela Banatu.

Unu domnu mare catu unu ministru, caletorindu in v'ra trecuta in Banatu pe la asia numitele dominii sau bunuri de a le fundatiuniloru, au ajunsu si in comun'a Ciacov'a. Aici romanii inbracati in vestimente de serbatore, curatiei cum se camu porta pe acolo, dusera si ei o petitiune, in care cereau dela auctoritatel respective, ca pamenturil de aratu si fenatiel din acelu bunu se li se dea loru in arenda, ca-ci si ei sunt gata de a plati arenda totu asia de mare cum platesce jidovulu. Domnulu celu mare aflandu de cererea locuitoriloru, se intorse catra cei ce se aflau impreuna cu elu si le dise: „Ce vreu omenii acestia? Ca-ci acestu poporu mai curendu sau mai tardiu totu are se apuna (Mit-is akarnak ezek az emberek? hiszen ennek a nepnek elobb utobb el kell pusztulnia.“

Foisiór'a „Observatoriului“.

Nu me uitá.

Colectiune de versuri pentru ocaziuni funebrale arangiata prin N. F. Negrutiu, Gherla, tipografia „Aurora“ 1883.

La noi Romanii, sau mai bine disu in lumea literaturei nostre romane, domnesce in mare parte o nepasare, se nu dicu indiferentismu. Si pentru ce: Ore pentru acea ca carturarii si scriitorii nostrii, buni, rei cum li avemu, nu mai vreu se lucre nimicu, nu mai scriu nimicu sau nu producu opuri literare si sciintifice? Sau pentru acea, ca de si unii scriitori chiamati ori nechiamati producu cate ceva, dar cine se mai interessadia apoi de produsulu loru, sau cine se pronuncie asupra aceluia. Cugetandu bine, punendu-ne inaintea ochiloru si trecutulu trebuie, se admitemu alternativ'a asta din urma, ca adeca de si aparut opuri si scrieri in cadrulu literaturei nostre, pugini se ocupa de ele. Intru adeveru, la noi abia isi da cineva opiniunea despre vreunu opu voluminosu si de o valore mare, era despre vreunu opu micu si de o valore mai esigua mai ca nu vorbesce nime sau forte rar. Amu pote cita la acestu punctu o multime de opuri aparute, ce inca pana in diu'a de adi, nime nu s'a pronunciat asupra loru. Dar de aci urmédia pe langa reulu moralu ori spiritualu inca si unu reu materialu, ca-ci nime nu cumpera atari opuri, despre care nici baremi o mica colona din diaristica nu vorbesce, ca-ci nime nu scie de ele. Candu unu redactoru e trasu la processu, tota lumea se interessedia de elu si de acea ce a scrisu; estumodu candu o carte de nou aparuta e trasa la processu criticeil, toti se ocupa de ea etc.

Dar se lasamu aceste! Se ne ocupamu noi puginu de o carte, dar de o carte mica la vedere, dar frumoasa la cetire. Me veti intrebá de ce carte? „Nu me uitá,“ asia se numesce ea fratiloru romanasi, o carte de unu cuprinsu religiosu si carea contine unele accentel doiose ale animii romanesci, candu acea anima e rupta de dorere, candu acea anima plange!

Dar mai antaiu se premitemu cateva trasuri esentiale din poesi'a religioasa! Potemu dice, ca poesia mai frumoasa, de catu poesi'a religioasa si nationale nu poti afla. Prin un'a se canta Ddieu, prin cealalta se canta unu poporu, cu care esti de unu sange si cu care vorbesci aceasi limba. Nici-o idee nu ar pote fi mai sublima, decatu acea, ce ar domina o poesia religioasa bine depinsa. Exemplu se ne fia psalmii lui Davidu, cantarea lui Moisi, cantarea cantariloru. Sufletulu omului gusta totudeauna la cetirea acestoru inspiratiuni divine o dulceti'a si afla in ele unu ce nou si originalu. Da! ca-ci poetulu celu mai mare e Ddieu, dupa cum dice Herder, era poesi'a lui e lumea si mecanismulu ei minunatu. De unde poetulu germanu Rückert in o poesia a sa intitulata „Der Himmel“ prefiguradia ceriulu in unu modu pateticu, filosoficu si poeticu in o „epistola,“ in carea se afla inserise o multime de litere, silabe, si cuvinte misteriose. Da, trasur'a principale in poesi'a religioasa e credinti'a, sentiulu de pietate si caritate. Santulu Augustinu dice: „A fide incipit homo.“ Si intru adeveru, credinti'a in poesi'a religioasa e sublimulu, nobilulu, entusiasmulu si generositatea crestiniesca, ce incaldiesce sufletulu omenescu. Scurtu: credinti'a e geniulu, care te inspira se canti, ea e mus'a iubita! Ore poti se canti cu asia focu, cu asia sufletu, pe unu „ce“, in care nu credi, si de frumsetile acelu „ce“ nu esti patrunsu, fiindu-ca nu credi in acelu „ce“ si in frumsetiele lui? Ne credindu, ne fiindu patrunsu de acelu „ce“, nu poti fi inspiratu, si apoi rea poesia e acea, carea e lipsita de inspiratiune. Dante, Schiller sau Petrarca nu ar fi potutu depinge asia de pateticu pe amant'a loru in sonetel lirei loru classice, deca nu ar fi crediutu in calitatel amantel loru ca intru adeveru sunt asia de farmecatore pentru ei! Asemenea nici Davidu, nu ar fi potutu esclama: „Minunate sunt lucrurile tale domne, tote intru intieptiune le-ai facutu,“ deca nu ar fi crediutu si crediendu n'ar fi fostu patrunsu de poterea aceluia, care le-a facutu asia de minunate.

Pietatea si caritatea inca trebuie se incunune

poesi'a religioasa, ca-ci aceste doue facu anim'a generosa, era generositatea este locuinti'a geniului producatorulu de arte!

Dar cum stamu noi cu poesi'a religioasa? Nu prea bine. In timpuril trecute mai apareau si versurele religioase; asia fericitul A. Panu se destine in asta privintia; elu a descrisu raiulu si iadulu in modulu celu mai viu, in catu e unu Dante alu Romaniloru (A. Panu, cantece de stea e. XIX et XX etc.) Asemenea se destine si At. M. Marienscu mai cu sema in cantece de stea si colinde. Ei, dar adi abia audi cetindu-se prin foile nostre cate o poesia nationale, era de cea religioasa nici poveste. Si acesta e unu reu mare! Precum cantecele nationale, destepta poporale si pe individi, estumodu cantecele de colore morale destepta sentiulu religiosu in poporu. Ba, ele contribuescu pote mai multu, de catu ori-ce altu elementu pentru moralitatea unu poporu si in specie a poporulu nostru romanescu. Nu odata amu auditu pe unii sateni dicundu: „Ore ce popi mai sunt si acestia, ca-ci nu canta la prohode versulu lui Lazaru, ca popii nostrii de de multu, fia iertati?!“ Si asia e!

Poporulu nostru iubescu artea, lui i placu cantecele, mai multu si din motivulu ca in ceremoniile nostre bisericesci se cuprinde unu ce misticu, sublimu si poeticu, si apoi toti scimu, ca cu acestu ritu a traitu Romanulu de multu si de multu timpu!

Cu bucuria salutamu dara cartea dlui Negrutiu de nou aparuta si intitulata: „Nu me uitá“. E mica brosiur'a, ce contine unele versuri funebrale, dintre cari multe sunt frumoase si patrundietore. Ele cantate la conducturi funebre aru ave efectulu bunu. Ceea ce ridica valorea acesteil cantecele e, ca ea contine in parte mare versuri scrise in limb'a populara, afara de vreo cateva; cum sunt p. e. acea a dlui G. Simu, teologu in Blasiu, carea pe langa acea ca e lipsita de ori-ce arte si sentiementu poeticu, dar e scrisa in o limba neintielasa de poporulu romanu; pr. si ceea a dlui V. Dumbrava la mortea lui Emiliu Fargineanu, care e o imitatiune fidela de pe o poesia funebrala a lui Andreiu Muresianu,

Acea scena dragalasia dela Ciacov'a nu ne a surprinsu. Ea este numai repetitiunea unei alteia, care se publicase înainte cu doi ani in câteva diarie magiare totu din Banatu; ea inse este totuodata o sententia de mórte, la care motivele si comentariulu apucaseramu a'lu anticipá in primul nostru din Nr. 94 la p. 1 si câteva urmatórie sub titlu: „Pentruce nu se multiescu romanii in monarhi'a austro-ungurésca?” Asia dara romanii se péra, se dispara de pe acestu teritoriu, din aceste tieri? Este acésta o dorintia sau numai o profetia? Cá dorintia, ea ar fi dracésca; cá profetia, bunu e Ddieulu parintiloru nostrii, ea va fi si va remanea o minciuna de renegatu, cá si a profetului Jona despre Ninive. In totu casulu inse noi o recomandam cu totu adinsulu cá anume preotimea se o ia in cea mai de aprópe consideratiune, se se ocupe cu ea din tóte punctele de vedere. Este datore cu acésta siesi familiiloru preotiesci, care mai tóte exista si se sustínu dela altariiele romanesci, din prescur'a, parastasulu, prinosulu, liturgi'a, mertí'a (ferdela), diu'a de lucru primite dela poporulu romanescu.

Si adeca cum póte se dispara acestu poporu din aceste tieri? Cele mai probabile doue midiolóce ar fi, cá se nu fia suferitu a se cultivá in limb'a sa materna, care este multu mai vechia si mai durabila de cátu chiaru numele Romei, apoi cá se subtragi pamentulu de cultivatu de sub picíórele lui, si se'lu sugrumi cá Hercules pe Antáus. Dara unde e astadi unu Hercules modernu?

Privighiati cu totii.

Din Ungari'a.

(Afaceri finantiali). Pe cátu timpu legislativele se afla in vacantia, e bine a ne ocupá din nou celu puçinu cu unele parti a le finantieloru statului, la care contribue si poporulu nostru pe fiacare anu dieci de milióne in cele preste 300 milióne din câte vedemu cá se inchiaga venitul Ungariei si alu tieriloru annexe.

Ne vomu ocupá astadata cu venitul ce se trage pe fia-care anu din lucrulu celu mai de nimicu, din fumu.

Contabilitatea centrala a statului luandu la revisiunea usitata budgetulu intregu alu anulului precedent 1882 pâna in Octobre a. c. inchiáiese tóte bilantiele diverselor ramure finantiali, intre care este si monopolulu de tabacu sau tutunu. Din contabilitatea acestuia scótemu acilea numai urmatóriele cifre verificate pe a. 1882 intregu.

Venitul brutto din vendiarea de tabacu a fostu 38,489,802 fl. 03 cr. v. a.

Spesele, cumparare, fabricare, transporturi etc. etc. 18,839,975 fl. 77 cr. v. a.

Prin urmare castigu curatu alu statului a fostu 19,649,826 fl. 26 cr. v. a.

Cu unu anu înainte, adeca in 1881 castigulu fusesse 17,490,681 fl. 96 cr. v. a.

De aici se vede, cá consumulu de tutunu merge totu crescendu si inca in proportiune escesiva.

In tierile proprie austriace consumulu este si mai mare, dupa cum si locuitorii sunt preste 7 milióne mai multi.

In tieri straine s'a cumparatu tutunu numai de 571,267 fl. 26 $\frac{1}{2}$ cr. v. a.

In statulu Ungariei s'a plantatu in a. 1882 tutunu pe 98,066 jugere (pogóne) catastrali de câte 1600 stanjini □, din care s'au facutu 52 milióne 188,694 kilograme, sau adeca cu 5 milióne 752,506 kil. mai multu decâtu in a. 1881.

Spre a ne face idea si de cantitatile fabricate, le scótemu acilea pe doi ani, din cauza cá fabricatele trecu dintr'unu anu pe altulu.

In 1881 s'au preparatu 2 milione 625,691 kg. tutunu din strainetate, 10 milióne 490,865 kgme. din tíera (indigenu). In 1882 din strainetate numai 2,303,182 kg., éra indigenu 12,774,725 kgme!

Din tutunulu preparatu s'au fabricatu si pachetatu in a. 1881 tabacu de nasu 39,666 kilog. de pipa si de sugari 12,407,603 kil. si 661 milióne 939,966 bucati de sugari sucite gata. In 1882 s'au fabricatu tabacu de nasu 89,217 kilog. 14 milióne 67,334 tutunu de pipa (lulea) si de sugari, apoi si 665,416,206 bucati de sugari sucite gata.

In a. 1882 au mai adusu si din tieri straine tutunu fabricatu 2,550,983 kilograme si 1,283,400 sugari gata. In acelasi anu au intratu si din Austri'a 706,613,289 sugari, éra in 1881 intrasera 620,536,526 sugari din Austri'a.

Acestea date le scótemu dupa diariulu oficiosu „Nemzet.”

Aprópe 39 milióne fl. v. a. incassate pe unu singuru anu dela fumatorii, câtu se afla intre 15 milióne de locuitori ai statului! Apoi se mai créda ministrulu finantieloru cá ómenii sunt saraci si cá nu mai potu plati contributiunile statului? Cei carii fumédia tabaculu celu mai puturos, totu cumpara pe anu celu puçinu de câte 10 pâna la 20 fl.; se afla inse celu puçinu 1 miliónu de ómenii cari arunca pe tabacu preste anu câte 100 pâna 200 fl. éra aceia carii fumédia pe di câte 8—10 sugari de câte 10 cr. una, dau pe tutunu atáta, cu cátu s'ar sustinea câte o familia sarmana pe unu anu intregu.

facuta, pareni-se la mórtea lui Lucianu Mocioni. Acestea ar fi potutu remanea afara din carticica!

Mai frumósa ni se pare partea a II-a a cartei, intitulata „Iertatiuni”. Acésta parte contine o asia duosia in espressiuni, o asia limba trista, cum o are numai Romanulu, candu e lovitu de mórte, unu asia sentimentu poeticu, depinsu in trasuri si frase simple, in cátu nu poti de cátu se o laudi. D. e. in poesióra: „Copilulu sau copil'a cátra frati si sorori:

„Remaneti in fericire
„Surori, frati plini de machnire,
„Eu me ducu pe cale grea,
„Altula nu ni omu mai vedé!”
„Dar nu plangeti dupa mine
„Cá-ci eu mergu unde mai bine.
„Lamea-i plina de doreri,
„Ér ceriulu de dulci placeri!”

Sau in poesi'a: „Copilulu sau copil'a cátra mama“:

„O! iubita maica mea
„Éta cá dorerea grea,
„M'a cuprinsu fara crutiare
„Pân mi-am datu a mea suflare.”
„Dela sinulu teu iubitu
„Fara mila m'a rapitu,
„Cá mai multu se nu 'ti potu dice
„Cuventulu de: „mama dulce.”

Sau in poesi'a: „Tat'a sau mam'a cátra fii si fete:

„Nu-i nimicu pe lumea mare
„Mai jalnicu mai cu intristare,
„Cá candu pruncii perdu deodata
„Pe maicutia sau pe tata.”

Era totu in acestu versu, strofa a siés'a; parintele care a moritu, mai înainte de a plecá la locul de repausu, dá svatu filorú sei in urmatoriulu modu:

„Traiti cu buna invoire
„In linisce si iubire
„Cá si fratii de unu sange
„Cá-atunci tóte veti invinge!”

Estumodu in partea intitulata: „Iertatiuni” sunt unu siru de adiouri funebre adressate in versuri de cátra celu ce a muritu, mai înainte de a plecá la locul de veci. Din aceste amu citatu si noi aci vreo câteva. Ele sunt intocmite in unu modu sistematicu; asia:

„Copilulu sau copil'a cátra tata, mama, frati si surori, fratele cátra frate si sora; tat'a sau mam'a cátra fii; sau fata; spoi barbatulu cátra soçia; femeia cátra barbatu; apoi mosiulu sau mósi'a, unchiulu sau matusi'a cátra nepoti sau nepóte etc. etc.

Dupa aceste urmédia unu siru de: „epitafia”, culesse din mai multi poeti, cum e p. e.:

„In patri'a cerésca
„Egale pentru toti
„Nu cumperi cu viét'a
„Pamentulu de trei coti.” (A. M.)

Si in urma carticic'a se finesce cu dóue versuri, unulu pentru vinerea patimiloru dlui nostru Isusu Christosu, dintre care ni-au atrasu atentiunea strofele urmatóre:

„Dar Isusu. cá mielulu blându,
„Sufere pâna in sfersitu,
„Si cu versulu seu ferbinte
„Strigá: Iérta-le parinte!”

„Nu scrie faptele loru
„In cartea pecatelor,
„Cá-ci singuri se osandescu
„Acum, candu me restignescu!”

Éra altulu la inmortentarea D. N. I. Christosu. (Plangerea P. C. V. Maria.) Si cu acesta se finesce carticic'a din cestiune.

Desi in acésta carticica sunt unele neesactitati ritmice, sau de si limb'a poporale in unele locuri e amestecata cu cea literare, ceea ce nu concedu criticii; de si in unele locuri s'ar pareá cá limb'a poetica e suprimata si fortiaata, totusi avendu in vedere naivulu, simplulu si sufletulu exprimat in acésta carticica, totusi considerandu cá baietii nostrii scolari dela scólele elementare sunt lipsiti de carticele morale si lucrute in stilu poporalu, si in fine considerandu cá, in sinulu poporulu nostru se afla multi, cari sciú cetí, dar n'au ce, nu potemu se nu laudamu intreprinderea dlui N. F. Negrutii si se nu recomandam cartea dsale totoruru membriloru de scóla si biserica pr. pretilorú, invetiatorilorú, cantorilorú si totoruru celorú ce sciú se cetésca. Dorimu cátu mai in graba se vedemu si editiunea a dou'a, cá-ci editiunea prima scimu cá va trece in curendu. Asia se fia!

— s.—

Croati'a.

Afacerile regatului triunitu esu din nou la suprafacia, nu mai multu cu fapfe violenti, dara cu vorbe violente. Banulu nou denumitu de cátra Maiestatea Sa in persón'a comitelui C. Khuen de Hedervár, omu in etatea cea mai vigorósa, de barbatu tineru nascutu si crescutu in Slavoni'a, studiatu câteva ani in capital'a Croatiei, la intrarea sa in resiedentia a fostu primitu ce e dreptu, cu tóta onórea si respectulu cuvenitu unui representante alu regelui si chiaru masse din poporu l'au intimpinatu cu Zsivio mai virtosu dupace 'lu audire vorbindu bine limb'a croata; apoi in dilele urmatórie au urmatu deputatiuni numeróse la densulu si se pareá cá spiritele croatiloru incepu a se impacá cu nou'a stare a lucrurilor.

Intr'aceea se convocase pe 17 Decembre diet'a Croatiei care fusesse prorogata înainte de catastrofele sangeróse. Astadata venira si deputatii alesi din fostulu teritoriu granitiaru locuita de preste 1 mil. 300 mii locuitori. Banulu Khuen deschise siedintiele prin unu discursu frumosu si meduvosu, in care 'si desfasurá totuodata program'a sa dupa care crede elu cá trebue a se administrá acelu regatulu triunitu o autonomia cátu se póte mai larga si se asigurá desvoltarea interesselorú nationali. Drepurile garantate pentru granitiiari se voru conserva neatinsu si locuitorii voru intrá in usulu drepturilorú constitutionalí alaturea cu toti ceilalti fii ai patriei. Nu me voiu tineá numai de liter'a legeri, ci o voiu executá totuodata in spiritulu ei. Cea mai mare atentiune va da administratiunei si justitiei. Va ingriji intre marginile autonomiei pentru prosperarea national-economica a tieriei, éra ce nu se va potea face in tíera, va cere se faca gubernulu comunu. Pe langa aceste inse va insistá cu totuadinsulu, cá croatii se recunósca odata pentru totudeauna, cá patri'a lorú este si trebue se remana parte constitutiva a statului Ungariei.

Acestea cuvinte din urma a le banului vorbite in tonu categoricu au si provocatu manifestatiuni si programe noue, alu carorú coprinsu merita se fia cunoscutu si apretiatu de cátra tóte popórele monarchiei austro-unguresci. Trei partide politice se afla astadi in Croati'a, gubernamentalá, nationale, radicalá; s'ar mai potea adaoge si a patr'a asia numita serbésca, care face capitalu din Azbucurile cirilice si din diferentia de rituri, credemu inse cá serbii nu voru mai esi in faci'a Europei inca si cu lucruri de aceste.

Partid'a gubernamentalá intielésa numai in spiritulu croatu, afla cá gubernulu Ungariei a violatu de repetiteori pactulu politicu fundamentale inchiáietu in 1868 modificatu si coresu in a. 1874 prin urmare acea partida isi tine de a sa datoria a privighia neincetatu cá violari de acelea se nu se mai intemple.

Partid'a nationalá merge mai departe cerendu autonomia tocma pe atátu de largá, pe cátu o are Ungari'a in complexulu monarchiei si anume: Actulu de incoronare si juramentulu pe care'lu punu regii se se coprinda intr'unu originalu cá si pentru Ungari'a si acela se coprinda unu aliniatu prin care se fia garantata intregimea si constitutiunea Croatiei intocma precum se face si pentru Ungari'a. Autonomi'a Croatiei se fia largita asia, in cátu numai afacerile declarate in pactulu dualistu de comune se fia scóse din competentia dietei croate spre a fi tractate si decise in delegatiuni, tóte celelalte se cada in sfera de activitate a dietei croate, prin urmare si Croati'a se aiba a numera la tesaurulu centrale alu monarchiei numai sumele cerute pentru afacerile comune adeca armata, esternele etc. in proportiune. Adeca nu mai multu dualismu, ci federalismu, la care tindu in acelasi timpu Boemi'a si Galiti'a.

Partid'a radicalá numita a lui Starcevicu merge si mai departe; ea adeca voiesce se o rupa definitivu cu Ungari'a, curmandu ori-ce afaceri comune cu dens'a, si tînendu numai la uniunea personala a regelui si a dinastiei.

Tóte aceste partide erau cunoscute de mai înainte; ele inse au si esitu pe faci'a din nou in data a dou'a di in siedinti'a dietei. A trei'a di, in 19 Decembre pe candu priedentele Krestics erá se ridice siedinti'a din acea di pe la 1 éra, s'a produsu o turburare din cele mai furióse plina de scandale ne mai vediute pâna atunci nici chiaru in diet'a Croatiei. Furi'a radicalilorú si a mai multorú deputati veniti din teritoriulu granitiaru ajunsese la atáta, in cátu presiedentele a scapatu cá prin urechile acelu de bataia si maltratate impreuna cu alti câteva colegi; galeriile au fostu desiertate cu putere armata si s'au luatú mai multe mesuri spre infrenarea rebeliunei in capitala. In-

juraturi si cuvente cá tradatori, demni de furci s. a. se audiau din tóte partile, éra asupra magiarilor furia, éra la culme si deputatii granitari strigau: sute de ani amu fostu helotii (sclavii) nemtiloru austriaci, éra acuma ne-ati chiamatu la diet'a vóstra cá se ne faceti slugoi ai magiarilor. Nu voimu se audimu de nici-o lege din câte ati incaibaratu pâna acuma voi tradatoriloru cu tiranii magiari si altele multe. In aceeași di sér'a partidele s'au adunatu in conferentie. Cea nationala mai numerosa cá tóte a tinutu trei óre consultarea, la care a mersu si banulu, care fu primitu cu zsvio, din cauza cá le a promis totu ajutoriulu din partea sa. Din tóte acelea scene esi deocamdata atáta: cá fapt'a ministrului Szapáry cu emblemele si cu limb'a magiara introdusa pe furislu, apoi versarile de sange insocite de suspensiunea constitutiunei au indiecit intensitatea urei in tóta poporatiunea Croatiei, éra pe granitari iau impinsu pâna la mesuri desperate. Sciri ulterioare se astépta din tóte partile cu mare inpatientia.

Alegerile municipale pe 6 ani.

Pentru comitatulu Sibiului au decursu in regula si armonia care a surprinsu cu totu dreptulu. Din partea gubernulu nu s'a simtitu nici-o presiune, candu din contra alegerile de inainte cu 6 ani s'au facutu intre certe si proteste infocate. Alegatorii au tinutu in cluburile lor conferentie prealabili, romanii si sasii separatu. Fia-care clubu isi forma câte o lista de candidati din nationalitatea sa, apoi fura esmisi delegati din sinulu seu spre a se intielege intre sine in numele cluburilor si a'si face in casu de asia, concessiuni ici-colo. S'au luat in de aprópe consideratiune calificatiunea fia-carui candidat, inca si ceea ce se dice vita antea si alte impregiurari. Dupa deliberatiuni fórte seriose romanii au acceptatu list'a sasiloru si acestia pe a romaniloru in unanimitate. Urmarea placuta fu, cá dio'a de alegere din 19 Decembre se prefacu in di de aclamatiune. La cei de ántaiu ddni functionari nici nu s'a cerutu candidarea de câte trei, cá-ci au fostu aclamati dn. advocatu Gustav Thalman de v.-comite si dn. Corneliu Tobias de protonotariu in unanimitate; anume dn. Tobias avu satisfaciunea frumósa dela compatriotii sasi, cá acestia inainte cu 6 ani nu'lu voiseru, éra acuma dupace avuseru timpu de a'lu cunósce de aprópe, chiaru ddloru l'au cerutu in unanimitate.

Presiedente la judecatori'a orfaniloru fu aclamatu Ludovicu Herbert, asessori F. Huttern C. Mangesius, tatalu orfaniloru A. Löw. La contabilitate Székely si Ackner, fiscalu G. Göllner, fisicu dr. A. Arz, cassariu Otto Herbert, controloru Rud. Jahn, v.-notarii R. Sigerus, J. Stroia si J. Cretiu. Pretori (subprefecti) au fostu aclamati Lud Fabricius la Sibiu. Fr. Roth la S.-Sebesiu, Moise Branisce Mercurea, C. Gottschling, Bran de Lemeny Salisce. Adjuncti R. Simonis, Savu, Heidendorf, V. Binder, Bela Michel. Medici de cercu dri. H. Schuller, C. Mauksch, J. Munteanu, C. Albrich, J. Moga. Veterinari C. Kreuzer et M. Horedt.

Alegerile din Fagarasiu le aflamu publicate asia: Vice-comite realesu dn. Dan. Gramoiu, protonotariu F. Turcu, fiscalu Kapocsanyi (romanu ungaritu), fisicu dr. Stef. Popu, presiedentu ofan. Ales. Nagy, asessori V. Herszényi (romanu ungaritu), J. Florea; vice-notari Jacobu Popeneciu, Sigmund Panczél (secuiu), cassariu Nic. Cipu, controlu Gr. Negrea; medici de cercu dr. G. Szabó, Nic. Cinte, veterinariu J. Jaszensky. Contabilu Efr. Pandrea. Pretori Emer. Herszényi, C. Popu, A. Belen, Laur. Negrea. Se dice cá si in acestu comitatu alegerile cu decursu in urmarea unei invoiiri dintre romani si magiari.

In comitatulu Ternavei-mari (Segisior'a) au apucatu unu singuru romanu in functiune municipale. Comitelui Bethlen cá prefectu ii putu romanii.

Dela Lugosiu (telegramu). Partid'a lui Jakabfy au alesu pe aceste de vice-comite cu maioritate de 70 voturi in contra lui Simonescu. Bucuria mare intre renegati.

Din Romani'a.

Despre conventiunea comerciala inchiaietu in 1874 intre Austro-Ungari'a si Romani'a s'au scrisu si vorbitu din ambele parti fórte multe rele. Acum inse citimu in „Curier. finan. Nr. 155:

(Denuntiarea conventiei de comertiu cu Austro-Ungari'a. Terminulu pentru denuntiarea acestei conventiuni se apropie, amu putea dice chiaru cá suntemu in ajunulu acestui terminu. Fačia cu acésta imprejurare suntemu in dreptu a

ne intrebá, ce face gubernulu? Romani'a, mai multu de cátu ori-ce tíera, are trebuintia se puie in aplicatiune sistem'a protectóre, care tronédia in Franci'a, in Angli'a, in Spani'a, in Belgi'a si in Germani'a, tieri eminamente industriale si bogate. Noi nu avemu mai nici-o industrie pâna acum; totu ce vedemu, nu sunt de cátu nisce slabe incercari, lovite aci de taxele vamale care favorisédia concurenti'a straina in modu sdrobotoriu pentru noi, aci de reau'a credintia a fabricantiloru cari ne concurédia prin mijlóce necinstite. De vomu aruncá o privire si asupra comertului nostru in specialu, ilu gasimu de asemenea fórte gravu lovit de tractatulu de comertiu in vigóre dintre Romani'a si Austro-Ungari'a. Ranele lui sunt atátu de mari, in cátu a ajunsu a se aflá dilnicu intr'o neintrerupta revolutiune.

In contra acestui tractatu s'au ridicatu si se ridica inca seriose plángeru in tóta tíera, si esperienti'a a doveditu, cá elu nu constituie o garantie de protectiune pentru comertulu nostru si pentru multe din industriile nationale nascénde. Din contra, Austro-Ungari'a este cea mai favorisata; industriile si produsele ei sunt cele mai usioru taxate la intrarea lor in tíera, pe candu esportulu nostru n'a fostu protegiatu de cátu pentru cele mai neinsemnate ramuri de productiune.

De aci necesitatea absoluta pentru Romani'a de a denuntia tractatulu de comertiu incheiatu cu Austro-Ungari'a. Acestu tractatu, dupa conventiunea incheata, urmédia a se denuntia cu unu anu inaintea expirarei terminulu lui. Ne aflamu deci in ajunulu acestui terminu, si, daca voimu se imbunatatimu situatiunea, trebuie se ne facemu bine datori'a. Acum Romani'a nu se mai afla in situatiunea politica neotarita dela 1875, candu se mai potea face concessiuni pentru a obtiné o situatiune politica mai favorabila.

Adi situatiunea politica a terei fiindu precisata prin tractatu, putemu tractá pe picioru de egalitate cu celelalte puteri si ne putemu apará interesele nóstre economice cu mai multa tarie in fačia pretentiuniloru gubernulu Austro-Ungariei.

Pentru acésta inse, gubernulu trebuie se cunósca bine adeveratele trebuintie ale terei, in periód'a de miscarea economica-industrialu in care ne aflamu, pentru a isi face o idee deplina de defectele conventiunei comerciale ce am incheiatu cu Austro-Ungari'a, si de directiunile in care ne putemu indreptá activitatea nóstra comerciala.

Acésta idee, gubernulu nu'si o póte formá de cátu consultandu directu pe toti comerciantii si industrialii din tíera, fara distinctiune de nationalitate, pe spinarea carora se aplica asta conventiune. Dar, fiindu-cá gubernulu nu ar putea obtiné o solutiune din punerea sa in contactu cu fia-care persóna in parte, elu trebuie se autorise alipirea pe langa fia-care camera de comertiu a unei comisiuni compuse de unu numeru cátu se póte mai largu, de comercianti si de industrialii, fara distinctiune de nationalitate. Aceste comisiuni lucrandu impreuna cu camerile de comertiu, discutandu si precisandu defectele conventiunei, ar pune in positiune pe gubernu de a cunósce in modu veridicu aceste defecte, de a le invocá in cunoscintia de cauza pentru denuntiarea tractatului ce ne preocupa aci si de a le face se dispara la preinnoirea lui.

Aflamu cá camer'a de comertiu din Bucuresci, dupa propunerea unui membru alu seu, d. Dimitrie Tanasescu, ar fi cerutu dela ministrulu de comertiu autorizarea pentru numirea unei asemenea comisiuni. Ar fi de doritu cá si celelalte camere de comertiu din tíera se imitédie pe sor'a loru din Bucuresci, si se nu scape din vedere, cá cestiunea tractatelor de comertiu este o cestiune de viétia sau de mórte pentru Romani'a.

(Casuri de mórte). Ni se scrie din Romani'a, de si fórte tardiu, despre mórtea unoru persóne, a caroru memoria ar meritá cá se fia conservata si la publiculu nostru de dincóce de munti. Intre acei barbati acuma fericiti in Domnulu vomu numi aici pe doi, Constantinu Balsianu cunoscutu din a. 1848/9 si dr. med. Jac. Banciu. Despre celu de ántaiu repausatu (candu? nu ni se spune) se publicase in „Romani'a libera“ din lun'a Juliu a. c. unu testimoniu datu lui de cátra fostulu prefectu de trupe romanesci, dn. Joanu Axente Severu de coprinsulu urmatoriu:

„Subscrisulu prin acésta facu toturora cunoscutu in consciintia sufletului si a dregatoriei mele „cum-cá dlu Constantinu Balsianu, fostu ofieru la „compania de pompieri in Romani'a, din 15 Dec. 1848, a servitu cu tóta caldura in castrele mele

„pâna la 17 Maiu 1849, candu fiindu demandatu „cu 50 ficiori se insire unu lantiu de flanceri „asupra unei centurii ce se afla la pravarie, atátu „se tinu de bine cu feciorii sei ceilalti, cátu putura „trece la cetate nevetamati. In urma taindu'i unurii „intrarea in cetate, se retrase inapoi fara nici-o „perdere. Apoi fiindu-cá noi eramu chiamati in „cetate cá se nu mai esimu, si acésta densulu o „stia, cu ficiori cu totu s'a dusu la Jancu. In „drumul seu intimpiná nisce fugari rataciti din „óstea lui Hatvani, pe acestia 'i prinse si dete in „mán'a orasieniloru din Zlatna.

„Cum-cá, cátu fu la Jancu inca se purta destulu „de eroicesce, o scie lumea.

„Cátu fu cu mine, se deosebi intr'o bataie ce „o avuramu in 5 Ianuariu 1849 la Vintiu-de susu „unde fiindu densulu demandatu in celu ántaiu focu, „se tinu cu atáta barbatie, cátu cadiura din vras- „masi 40 de ficiori si mai multi plesuriti (raniti); „elu perdú 3 feciori, 5 plesuriti si capata o glóntia „prin bunda.

„Asemenea se purta si la Blasiu in 1 Februariu „de unde in sa, batendu-ne Ungurii, sprijini re- „tragerea cu o barbatie ne mai vediuta. Esemplu „de unu curaju personalu dete la Dai'a, unde me „aflamu eu cu 150 de feciori si supremu locotenentu „Apfler dela Max. Chew. Reg. cu 24 de ficiori in „3 Februariu, candu cercá o patrula a lui Bem „de 12 Unguri a merge dela Sebesiu la Blaju, se „repedi dlui cu 6 chevaux-legeri asupra patrulei, „unguresci taie 2 chiaru cu mán'a sa, lua unu „calu, mai remasera inca 3 Unguri si pe cealalti ii „intórse la fuga.

„Meritele dlui care le facú in legiunea mea „cu deprinderea ficioriloru, nu le póte cineva pretiui, „cu atátu mai puçinu remunerá. Ele sunt mari in „sine si voru remané monumente eterne, in inimele „nóstre, care le scimu.“

Cenadie, 20/8 Octobre 1849.

Subscrisu: Axentie Severu,
prefectu emeritu.

La acestu testimoniu „Romani'a libera“ adasese acestu comentariu:

„Acestu erou dela 1848 in ce stare se gasesce in sa astadi? Éta cum ne-o descrie „Vocea Romaniloru,“ facendu unu apelu care nu va remanea de siguru nesocotitu:

Atragemu bagarea de séma, in deosebi a meritosiloru luptatori de totu soiulu din 1848, unii astadi potenti si gubernanti ai iubitei nóstre tieri, clatinande pe atunci, astadi tare si mandra, putendu a'i resplati in totu felulu. Atragemu bagarea lor de séma si ii rogu, a'si indreptá privirea către unu vrednicu de densii dar modestu erou. Care daca n'a lucratu intelectualu pentru fericirea terei sale si a némului romanescu, si-a jefitu ce a pututu: bratiulu si viatia.

Greu bolnavu si sdruncinatu in adenculu sufletului zace astadi in Caracalu bietulu veteranu inbatranitu, obscuru din 1848. Inima lui se stringe la idei'a cá póte se móra lasandu in urma o soçie fara nici-unu mijlocu de vietuire si fara copii; careia legea nu i acórda dreptulu a se bucurá, nici pe jumătate, din pensia misera ce primesce pe luna acestu vitédiu.

S'au datu recompense nationale mari la cei merituosi ce au sciutu se isi puna la ivéla mereu faptele seversite; se se dea si mici, ori-cátu de mici, si acelora ce nu sciú ori sunt prea mandri a le cersi.“

Despre dr. Jacobu Banciu ni se trimise inainte cu cinci dile acestu necrologu: La 15 Nov. a. c. au fostu duse la locasiulu de veci cu cele mai distinse onori remasitiile mortuarie ale doctorului Jacobu Banciu. Unu asemenea cortegiu de multu nu s'a vediutu in Craiov'a. Mai nu se vedea inceputulu si sfersitulu processiei. Orasiulu intregu alergase a lua parte la acésta trista serbatóre. Pentru-cá erá amiculu societatii intregi, si cu deosebire alu celoru in suferintie, care ne parasia.

Dr. Banciu se nascuse la 1832, in Apoldulmicu, nu departe de Sibiu, din parinti romani, cultivatori de pamentu. Trecuse inca de copilu se se aplicase la farmacie in Bucuresci, dar s'a reintorsu spre a'si continua studiile gimnasiale, cari le-a terminatu la gimnasiulu sasescu in Sibiu. Avendu inca de scolaru o pronuntia aplicare pentru medicina, trecu la facultatea de medicina din Vien'a unde prin activitatea si inteligentia sa, ajutatulu fiindu si prin o subventiune dela prea fericitululu intru memoria metropolitulu Siaguna si dela protopopulu Badila, reusi a'si terminá studiile cu succesu si a fi de frunte intre cei buni.

La 1860 veni spre a'si incepe carier'a in Bucuresci. De aci in 1861 a fostu trimisu cá

medicu in Turnulu-Magurele, unde avendu cá parinte sufletescu sau nasiu pe Radu Golescu, se casatori cu o fata din o familia germana vienesa, pe care si-o alese si o incredintase inca la plecarea sa din Vien'a.

A mai functionatu apoi cá medicu in Slatin'a si Caracalu, pâna la 1865, candu consiliulu comunalu din Craiov'a ilu alese cu unanimitate de voturi medicu alu acestui orasiu.

Regretele numerosului publicu, adunatu din tote clasele societatii, multimea coroneloru, ce acoperiau carulu funebru, si atâtea alte semne de distinctiune, probau in de ajuns simpatiile si stim'a, ce'si castigase dr. Banciu cá medicu alu orasiului Craiov'a.

In fruntea cortegiului dupa carulu mortuaru mergeau preotii, corulu bisericeii catedrale (Madona Duda) music'a gardei, trei oficeri purtandu pe perina medalii'a corón'a Romaniei, si elevii din internatul liceului ducendu una din cele mai frumoase corone de flori artificiale. Urmá apoi carulu funebru cu cosciugulu, si in urm'a lui unu lungu siru de ai amiciloru repausatului; apoi music'a regimentului I de dorobanti. Dupa ei venia in corpore membrii societatii Ajutorulu cu drapelulu de processiune funebra, impodobitu cu o frumoasa corona in doliu, elevii externi ai liceului, elevii scólei normale, cu stindardele loru, si professorii, in urma music'a regimentului I de linie, cu o companie de militari sub arme, si multime de poporu.

Inaintea bisericeii s-tei treime si inaintea liceului s'au tinutu mai multe cuventari funebre.

Asia fu condusu la pragulu veciei, petrecutu de lacrimile multimei, restulu pamentescu alu doctorului, care plecá lasandu in doliu pe o soția si o mica fiica adoptiva, cari'lu venerau, si patria sa natala, pe care o plangea.

Craiov'a, Novembre 1883.

Fia-i tierin'a usióra oseminteloru lui!

Correspondentie particularie ale „Observatoriului.”

Onorata redactiune!

Vinu cu respectuosa rogare, cá onor. redactiune se binevoiesca a primi in colonele „Observatoriului” urmatórea descoperire:

In confiniulu militarulu granitierescu alu II-lea regimentu romanu, nici la o comuna nu a existatu vreunu fondu scolastecu, pâna candu a intratu in functiune Joanu Marianu cá vicariu si deodata directoru alu totoruru scóleloru din districtulu militarulu granitierescu alu Nasaudulu.

Marele si zelosulu romanu Joanu Marianu au avutu intieptiunea, au avutu curagiulu de leu, de au intreprinsu si portatu acelea lupte, pâna ce au invinsu, de au trecut dreptulu regalulu de cárcimariu anume celu de 3 luni tómn'a in fiacare anu in folosulu scóleloru satesci. Acelasiu barbatu, eternu fia numele seu, prin statutu au infiintiatu fondurile scolastece comunali astu-feliu, cá atari venite, respective acelea fonduri se nu fia atinse de nici-o erogatiune pâna atunci, pâna candu capitalulu nu va fi crescutu si anume:

a) Pentru comunele mari la sum'a à 4000 fl. moneta conventionala.

b) Pentru comunele miolucie la sum'a à 3000 fl. moneta conventionala.

c) Pentru comunele mici la sum'a à 2000 fl. moneta conventionala.

De atunci si pâna la desfiintarea institutulu militarulu de granitia, fondurile scolastece comunali au fostu in pastrarea si administrarea cea mai corecta la comendele militare granitieresce de compagne sub control'a si censurarea mai inalteloru comande militare; éra dupa acestu periodu, aceleasi fonduri s'au pastratu si administratu de cátra antistiile comunale, si mai pe urma de cátra senatele scolastece locali, éra censurarea acelora a fostu concrediuta senatulu scolastecu districtualu din Nasaudu.

Din cauza cá pôte in unele comune nu s'au purtat ratiunile in modu corespundietoriu, ori pôte cá in unele comune s'au intemplat si óresicari scaderi in bani, senatulu scolastecu districtualu censurandu ratiocinile fondurilor scolastece comunali, au datu si preste unele dificultati, din care cauza a propusu, chiaru si din punctu de vedere alu uniformitatii, cá pe viitoriu tóte fondurile scolastece comunali respective administrarea loru, se fia la mán'a comisiunei centrale administratiei fondurilor scolastece granitieresce din Nasaudu.

Acea propunere o au primitu tóte comunele, si asia tóte fondurile scolastece comunali au trecut la comisiunea administratiei centrale din Nasaudu; inse pentru acésta trecere, nici-unu senatu scolastecu locale nu a fostu dispensatn nici scutitu de sarcina sa de raspundere, de obligamentulu seu celu greu impusu lui de lege, de a vighié asupra averei scólei, de a lucrá pentru sporirea aceleia, si — ce e preste tóte — pentru ori si ce dauna ce s'ar intemplá, a da de séma chiaru cu rebonificarea daunei.

Atunci amu crediutu, cum-cá fondurile scolastece comunali se voru administra in regul'a cea mai sigura si corespundietóre; acum inse vedemu, cá ne amu retacitu in credinti'a nóstra, acuma ne caimu — cá atunci amu crediutu — acuma ni s'au umplutu sufletulu

nostru de amaraciune, vedendu, la ce amu ajunsu, in locu de crescere, scadere in fondulu scolastecu comunale.

Cá nu cumva, tacendu senatulu scolastecu locale, se cada fondulu scolastecu alu comunei nóstre Sangeorgiu, in o mai mare scadere, senatulu recunoscendu-se respundietoriu chiaru si cu averile sale, s'a vedutu inpinsu de obligamentulu seu de a face si substerne la onoratulu senatu districtuale din Nasaudu urmatórea apelatiune:

„On. senatu scolastecu confes. gr-cat. districtualu!

Candu s'au luat prin comitetulu scolastecu granitierescu, hotarire pentru administrarea cumulativa a totoruru fondurilor scolastece locale din fostele comune granitieresce, subsemnatulu senatu scolastecu localu au decisu a se tiné in curentulu administrarei, si pentru ajungerea acestui scopu au purtatu grija se'si cástige la inchierea fia-carui anu rationariu, o copia autentica despre ratiunea acelu anu.

Candu au facutu senatulu acésta, au avutu in vedere: cum-cá prin acea centralizare, adeca portandu-se ratiunea fondulu scolastecu de aici in altu locu si prin alte organe, senatulu nu este descarcatu de raspunderea ce-i impune legea scolasteca in privinti'a administrarei.

In chipulu acesta senatulu de aici inca la anulu 1872 au descoperitu, cum-cá tangenta dreptulu de cárcimariu de pe acelu anu nu au intratu in fondulu scolastecu localu.

Credindu noi cum-cá acea suma s'a luat la fondulu centralu pe timpu scurtu si din lipsa, am lasatu lucrulu se tréca si se se indrépte de sine; dara indata cum s'a observatu, cá in anulu urmatoriu in locu se se platésca sum'a din anulu trecut, s'au luat din nou si tangenta anulu 1873.

Standu lucrulu astu-feliu, senatulu de aci cerendu dela administratiunea fondurilor scolastece desluciri, au primitu respunsulu, cá acelea sume numai din grisiela nu au intratu la loculu loru, si cá lucrulu s'au indreptatu.

Si in adeveru in anii 1873 si 1874 tangenta anuala cu 229 fl. v. a. apare cá intrata la fondulu scolastecu localu.

Dela anulu 1875 inse, adeca de 8 ani de dile si respective acuma de 9 ani acea tangenta nu au mai intratu in fondulu scolastecu localu, ci s'au opritu la fondulu scolastecu centralu.

Pe cátu timpu fondulu scolastecu centralu ar luá unele sume pe timpu scurtu din lipsa, acestu senatu nu ar avea nimicu de obiectionatu, indata ce acelea sume s'ar replati fondulu nostru; dara candu o suma de aprópe 1800 fl. v. a. stá la unu fondu strainu in pagub'a fondulu scolastecu localu, acestu senatu nu numai este ingrijatu de starea fondulu localu, dara este silitu a dechiará o astu-feliu de administratiune absoluta necorecta, cá se nu dicemu mai multu.

Póte ni se va obiectioná, cá indata ce fondulu nostru nu se administréda prin noi, nu póte cadé pe noi nici-unu feliu de raspundere in obiectulu administrarei dara chiar asia fiindu, óre noi cá simpli proprietari ai aceste averi nu avem dreptulu se intrebamu: de candu si de unde cineveva si-au luat dreptulu a ataca cu voia sa fara voi'a nóstra averea scólei nostre? de candu cineva are dreptulu a tiné o suma de atâtea sute atáti ani fara nici-unu folosu pentru fondulu nostru?

Suntemu in dreptu a pune aceste intrebări, pentru-cá avem a da séma, si pentru-cá avem lipsa de unu respunsu limpede, cá se putemu si noi raspunde la vreme de lipsa.

Totu ceea ce ni s'a respunsu pâna acuma din partea onoratei administratiuni este: cá acea suma se véde trecuta in cartea de evidentia, ceea ce va se dica: banii nu ar fi pierduti.

Intrebamu inse din nou: cum remane atunci cu daun'a? Are fondulu centralu intentiunea se platésca dupa acésta suma tinuta atáta timpu celu puçinu 6% cátu da o cassa de pastrare, si care ar face la 700 fl.

Ne rogamu se nu ni se dica, cá voimu daun'a fondulu centralu, cá-ci jertfele ce le facemu pentru fondulu centralu ne scutescu de astu-feliu de banuele, si in schimbu ne rogamu, se nu poftésca nime daun'a fondulu nostru localu.

Sub astu-feliu de impregiurari averea scólei nu póte de cátu se scada si subsemnatulu senatu are cauza se se intrebe, cum va potea face faciá lipseloru scólei ce cresecu cu fia-care di? si candu va fi pusu in positia a spori platile invetiatoriloru, cari la noi stau mai reu cá ori unde.

Ce s'ar alege de noi, candu s'ar constatá, cá din vin'a nóstra s'a facutu scólei o dauna de atâtea sute?

Responsabilitatea ce o avem de una parte, precum si lipsele ce le suferé scóla de alta parte, ne impunu datorintia, de a pune capetu unei administratiuni atátu de pagubitóre, si de aceea subsemnatulu senatu isi permite a rogá cu supunere pe prea onoratulu senatu scolastecu districtualu, se binevoiasca, a face cá:

1. Fondulu scolastecu centrale se platésca tangenta luata arbitraru atáti ani dupa olalta din fondulu scolastecu localu, sau incai se o tréca in ratiuni cá unu imprumutu in tóta regul'a.

2. Fondulu scolastecu centrale se platésca dupa tangenta folosita dela anulu 1875 incóce 6% cá dobanda

3. In venitoriu se nu se mai arbitraru nici-o suma de bani din fondulu nostru sub nici-o titula, fara dobanda.

In urma ne permitemu o observa cu supunere, cá acestu senatu nu se póte sub nici-unu motivu abate dela acésta conditiuni, si pentru casulu candu aceste cereri nu se voru considera, dechiaru resolutu, cá va cerca a'si dobandi dreptate pe alte cali ce-i sunt deschise.

(Acestea inpartasiri venira dela unu saténu si membru in senatulu scolastecu locale alu comunei Sangeorgiu.)

Avisu.

Concertulu „Reuniunei romane de cântari din Sibiu”, amenatu din cause neprevédute, se va tiné **Domineca viitoare in 23 Decembre a. c.** in sal'a dela „Musikverein”. Inceputulu la 7 óre sér'a.

Biletele se voru elibera Domineca, in diu'a de concertu, dela 3—5 óre d. a. in sal'a scólei romane de fetitie, strad'a Cisnadiiei Nr. 7.

Comitetulu.

„Caliculu”

diariu humoristicu si satiricu, cu bogate ilustratiuni in textu, ése in Sibiu la 1 fiacarei luni, brosiuratu, octavu mare, a 1 1/2 cóla, sau 18 cóle la anu, si costa pe anu numai 3 fl. sau 7 franci, pe 1/2 de anu 1 fl. 50 cr. sau 3. 50 franci.

Cine voiesce se rida, prenumere „Caliculu”, si déca nu va ride, atunci nu stie ride.

Pretiu abonamentulu se adresséda, mai usioru, prin asemnate postali (Postanweisungen, Posta utalvány) la administratiunea „Caliculu” in Sibiu. Cine colectéda 5 noi abonenti, primesce unu exemplariu gratuitu.

Administratiunea „Caliculu”.

Bibliografia.

— Legendariu sau carte de cetire pentru scólele poporale de Vasile Petri. Partea I-a pentru alu 3-lea si alu 4-lea anu de scóla. Pretiu unu exemplariu legatu 40 cr. — Editur'a autorului. Tipariulu tipografiei Alexi in Brasiovu 1883.

— Scóla rurala, diariu pedagogicu alu corpulu invetiatorescu primaru rurale din judetiele Dol-jiu si Romanati. Anulu I, Nr. 5—6. Apare regulatu la 1 si la 15 ale fia-carei luni, si pe timpulu conferintieloru pe patru ori (intr'unu anu de 26 ori.) Abonamentulu pe anu 6 lei, pentru studenti 3 lei. — Craiov'a, 1883. Tipo-Litografi'a nationale Raltianu Samitea.

Cancelari'a NEGRUTIU in Gherl'a

deschide abonamentu pe anulu 1884 la urmatóriale diuaria, cari aparu in propri'a redactiune si editiune:

„Amiculu familieii.”

Diariu beletristicu si enciclopedicu-literariu cu ilustratiuni.

Va esi regulatu in 1/13-a si 15/27-a di a fia-carei lune in numeri câte de 2—3 cóle; si va publicá: *Novele, poesii, ramanuri, aventuri picante, impressiuni de caletoria, studii sociali, articlii sciintifici* mai alesu din sfer'a economiei si a higieni de casa, *sciri din lumea mare* cu preferintia acelea, cari interesséda mai de aprópe societatea romanésca, *principia de viétia si notitie de petrecere*. Fia-care numeru va fi bogatu si frumosu ilustratu. Pretiu de prenumeratiune pe anulu intregu va fi numai 4 fl., pe 1/2 anu 2 fl., pe 1/4 anu 1 fl. v. a. Pentru Romani'a pe anulu intregu 10 franci platibili in bilete de banca ori in timbre postali.

„Preotulu romanu.”

Diariu bisericescu, scolasticu si literariu.

Va esi regulatu in 1-a si 16-a di (c. n.) a fia-carei lune, in numeri câte de 1 1/2—2 1/4 cóle si va publicá: *Articlii din sfer'a totoruru sciintieloru teologice, tractate dogmatice, istorice, juridice, morali, pastorali*, dar mai alesu rituali, *predice* pe domineci, serbatori si la diferite ocaziuni, mai alesu pentru ocaziuni funebrali, precum si *schitia de predici*, si ori ce amenunte aplicabili in predici, *catechese* si alte *invetiaturi pentru poporu, tractate pedagogice, didactice, studii si recensuni literarie, sciri* din sfer'a bisericesca, scolastica si literaria. Pretiu de prenumeratiune pe anulu intregu va fi 4 fl., pe 1/2 anu 2 fl., pe 1/4 anu 1 fl. Pentru Romani'a pe anulu intregu 10 franci platibili in bilete de banca ori in timbre postali.

„Cartile sateanului romanu.”

Pentru tóte trebuintiele poporului romanu.

Va esi in fia-care luna câte una carte de 1 pâna 1 1/2 cóla; si va publicá: *Novele poporale, istoriére, fabule, poesii, anecdote, proverbi* si alte *amenunte de invetiatura si petrecere, cunoscutie de economia, industri'a, higiena s. a., sciri din lumea mare*, mai alesu acelea cari mai de aprópe atingu pe poporulu nostru. Pretiu de prenumeratiune pe unu anu intregu va fi numai 1 fl. v. a., pentru Romani'a 2 franci 50 bani platibile in timbre postali.

Tóte áeste trei diaria deodata abonate costau pe anulu intregu numai 8 fl. v. a., pentru Romani'a 20 franci.

Aceia, cari voru aboná tóte trei diuariale séu baremi 2 din ele, voru primí gratis patru portrete frumoase pâna celu multu in 1 Maiu 1884; la din contra voru avé dreptulu de a'si pretinde se li se replatésca pretiu de abonamentu dejá solvitu. Afara de aceea abonantii diuarialoru nóstre isi potu procurá cu pretiuu de jumetate tóte scrierile aparute in editiunea ori proprietatea nóstra.

Editoru si redactoru responsabile: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Kraft.**